

Juryrapport Prinsjesprijs 2013

De Prinsjesprijs wordt toegekend aan een politicus die in optreden of handelen van bijzondere betekenis is of is geweest voor het gezag van het parlement en voor de vitaliteit van de parlementaire democratie van Nederland. De politicus die in aanmerking komt voor de Prinsjesprijs is of was na 2000 als zodanig actief, binnen of buiten het parlement. Vanavond wordt de prijs voor het eerst uitgereikt.

De jury bestond uit drie leden, namelijk prof. dr Carla van Baalen (hoogleraar parlementaire geschiedenis aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis), de heer Max van Weezel (parlementair journalist) en Wim Deetman (oud-voorzitter van de Tweede Kamer).

Geschreven en bovenal ongeschreven regels met een procedurele strekking zijn in het goed functioneren van Tweede en Eerste Kamer mede van belang. Men kan deze vinden in de Reglementen van Orde van de Tweede en Eerste Kamer, enkele naslagwerken en boeken en publicaties over de parlementaire geschiedenis. Deze regels bevorderen in ieder geval een zekere ordelijke gang van zaken in het parlement, in het bijzonder bij politiek netelige vraagstukken. Zo kennen wij alleen een motie van wantrouwen, hetgeen impliceert dat tot het tegendeel blijkt een kabinet, minister of staatssecretaris er van mag uitgaan in het parlement voldoende politiek vertrouwen te bezitten. Zo kennen wij ook het delicate evenwicht tussen de Tweede Kamer, als arena van de Nederlandse politiek, en de zich aan het politieke gewoel onttrekkende en op meer langere termijn gerichte chambre de reflexion, te weten de Eerste Kamer.

Gedurende enkele decennia leefde in de Tweede Kamer de wens het proces van verkennen en onderhandelen over een nieuw kabinet na de verkiezingen voor de Tweede Kamer anders te laten beginnen dan de gebruikelijke consultatie van de lijsttrekkers door het Staatshoofd, naast raadpleging van de vaste adviseurs. Die wens werd voor het eerst tot uitdrukking gebracht in 1971 in de zogenoemde motie-Kolfschoten, welke motie materieel geen effect heeft gehad. De politieke wil om door te zetten was destijds onvoldoende sterk. Ruim twee decennia later is via de zogenoemde Vraagpuntennota van de fractievoorzitters in de Tweede Kamer opnieuw zonder succes een poging gewaagd het formatieproces anders te laten beginnen. Weer zo'n twee decennia later was er nadrukkelijker dan ooit de wil om nu daadwerkelijk een ander verloop van het formatieproces te bewerkstelligen.

Voor de Kamerverkiezingen in 2012 was het volstrekt duidelijk dat daadwerkelijk een derde poging zou worden ondernomen. Evenzeer was duidelijk dat buiten de Tweede Kamer niet geringe twijfel bestond over de wijsheid van dat voornemen. Niet in de laatste plaats omdat gevreesd werd voor mislukking en het schadelijk gevolg daarvan voor het aanzien van in het bijzonder de Tweede Kamer. Deze korte schets maakt duidelijk dat het daarom niet alleen ging om het welslagen van de derde poging tot een andere manier van aanwijzing van een

informatuur of formateur te komen, maar ook ging om het in gang zetten van een procedure die als zodanig nieuw was voor de Tweede Kamer, waarbij schade aan het gezag van de Kamer moest worden voorkomen, ja zelfs het gezag van de Kamer zo mogelijk moest worden versterkt.

Te midden van alle discussies over de gewenste inrichting van het proces voor de formatie van een nieuw kabinet werd deze cruciale procedure in stilte ontwikkeld. Onmiddellijk na de Kamerverkiezingen leidde deze procedure tot een vlekkeloos verloop van de aanwijzing van een verkenners, de benoeming van twee informateurs, de benoeming van een formateur en de totstandkoming van een kabinet. De wijze waarop deze procedure is ontwikkeld en de procedure zelf zullen zeker zijn vastgelegd, zodat de procedure daarmee deel uitmaakt van het geheel van geschreven en ongeschreven parlementaire regels en gebruiken.

Degenen die dit proces hebben voorbereid, met name in de periode voor de verkiezingen in 2012, komt lof en waardering toe. In ieder geval hebben zij bijzondere betekenis voor het parlement. Niet in de laatste plaats is dankzij dit proces het gezag van de Tweede Kamer ondanks risico's niet verkleind, eerder zelfs vergroot.

De toenmalige voorzitter van de Tweede Kamer, Gerdi Verbeet, en de griffier van deze Kamer, Jacqueline Biesheuvel, hadden er een meesterlijke hand in het formatieproces voor een nieuw kabinet in goede banen te leiden op basis van een nieuwe procedure. Zij verrichtten dat werk in grote eensgezindheid, vastbesloten er een succes van te maken. Unaniem heeft de jury besloten aan hen de eerste Prinsjesprijs toe te kennen.

Wim Deetman, voorzitter
Carla van Baalen
Max van Weezel